

“Demokratik Özerklik” Meselesi

Toplantı Raporu

Karadeniz Barış Ağı – Türkiye 2011 / Üçüncü Toplantı – 2 Temmuz 2011, hYd ofisi

Helsinki Yurttaşlar Derneği olarak, seçim öncesi günlerde yeniden hararetli bir şekilde tartışılmaya başlayan demokratik özerklik meselesini, adem-i merkeziyetçi* yönetim modelleri ve yerinden yönetim deneyimleri üzerinden ele almayı amaçlayan bir toplantı düzenledik. Önümüzdeki dönemin gündem maddelerinden biri olan demokratik özerklik meselesini, akademik ve yerel düzeyde değerlendirmeyi planladık.

Konuşmacılar, Diyarbakır Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş ve Şehir Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi - Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi Mesut Yeğen, toplantının moderatörü de Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi Evren Balta Paker'di. Toplantıya yaklaşık kırk kişi katıldı.

Evren Balta Paker:

Devlet kavramının ortaya çıkmasından itibaren merkezin çevreyi nasıl idare edeceği en önemli tartışmalarımızdan biri olageldi ve ulus-devletin ortaya çıkması ile birlikte çok daha değişik bir boyut aldı, küreselleşme ile birlikte devletin belli fonksiyonlarında zayıflamalar meydana geldi, bunlardan biri de kültürel ve ekonomik bölgeselciliğin ortaya çıkmasıydı. Kuşkusuz Türkiye'nin kendine özgü dinamikleri var, demokratik özerklik meselesini bu dinamikler çerçevesinde tartışacağız. Demokratik özerklik kavramıyla ilgili pek çok soru var kafalarda: Sadece Kürtlerin yaşadığı coğrafya için geliştirilmiş bir kavram mı? Bu kavram merkez ve yerel arasındaki gerilimi çözmeye alternatif bir model olarak görülebilir mi? Bu kavramın AB'nin bölgesel politikalarıyla ilişkisi nedir? En geniş anlamıyla barışın tesisini sağlayabilecek bir model mi? Yoksa bölgesel farklılıkları derinleştirecek bir öneri mi? Konuşmacılarımız sunumlarını yaptıktan sonra bütün bunları tartışabiliriz.

Mesut Yeğen:

Biraz sonra anlatacaklarımı daha önce birkaç yerde sundum ve yayınladım, bu nedenle o sunuşlara katılanlar ya da yayınları okuyanlar için tekrar olacak, onlar kusura bakmasın.

Kürt siyasetinin demokratik özerklik önerisinin Türkiye'nin Kürt meselesinin haline muhtemel katkılarına gelmeden önce, şu sorular etrafında konuşmak istiyorum: Türkiye'de demokratik özerklik önerisi etrafında ifade olunan tarzda bir adem-i merkeziyetçilik ya da yerinden yönetim fikrinin tarihsel ve cari olarak meşru bir zemini var mıdır? Bu coğrafyanın tarihi ve güncel dinamikleri güçlü bir yerinden yönetim fikrine cevaz veriyor mu? Bu yalın soruya “hayır” yanıtını vermek işten değil; Bizans'tan beri merkeziyetçi bir mantıkla yönetilmiş olması dolayısıyla sivil dinamiklerin, yerinden yönetimi güçlü kılmadığı türünden bir sonuç çıkarmak mümkün. Ancak ben bu genel önermeyi tümünden geçersiz addetmemekle birlikte farklı bir resim tasvir etmeye ve bu resim üzerinden Türkiye'de adem-i merkeziyetçi bir mantığın hem tarihsel hem de aktüel planda güçlü meşruiyet dayanaklarının olduğunu göstermeye çalışacağım.

Tarihsel dayanaklar bahsinde üzerinde duracağım ilk referans, Türkiye'nin bütününe dair değil, daha çok Kürtleri, Kürdistan'ı ilgilendiren bir referans... Bu da bizzat Kürdistan mefhumunun kendisi... Şunu biliyoruz: Bin yıldır bölgede yerleşik Kürt elit de Kürt olmayan elit de aşağı yukarı 20. yüzyılın başına kadar “Kürdistan” mefhumunu kullandı. 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra Kürdistan zihinlerden uzaklaştırıldı. Sultan Sencer'den beri Kürdistan adıyla anılan bir havali olduğunu biliyoruz, Evliya

* "Decentralisation" karşılığı olarak çoğu zaman "âdem-i merkeziyet" yazılıyor ya da kullanılıyor, buradaki “adem”, “insan” manasındaki değil, yokluk anlamına gelen “adem”...

Çelebi'ye, Şemsettin Sami'ye, *Mem û Zin'e* baktığımızda Kürt ya da Kürt olmayan elitlerin bölgeye dair gözlemlerini ortaya koyan tasvirleri görebiliriz, hepsinde bir Kürdistan mefhumu vardır.

Daha genel referansların ilki, bizzat Osmanlı'nın izlediği idare siyasetidir. Osmanlı'ya dair genel imgelemimiz, merkeziyetçi bir idare mantığına sahip olduğu şeklindedir, bu imgelemi oluşturan figürlere baktığımızda bu fikrin gerçekten çok temelsiz olmağını görürüz. Ama aynı figürlere başka bir yerden bakabiliriz; Türk Tarih Kurumu eski başkanı Yaşar Yücel'in 70'lerin sonlarına doğru Belleten'de yayınlanmış *Osmanlı İmparatorluğu'nda Desantralizasyona ait Bazı Gözlemler* isimli makalesi Osmanlı'da adem-i merkeziyetçi eğilimleri tasvir eder ve referanslarının çoğu Halil İnalçık'ın meşhur *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ* isimli kitabındandır. Halil İnalçık'ın çıkardığı sonuç, Osmanlı'nın merkeziyetçi bir imparatorluk olduğu yönündedir ama aktarılan malzeme, resmin hiç de böyle olmadığını gösterir. Osmanlı'nın en geniş topraklara sahip olduğu zamanı göz önüne getirip, saat yönünde Balkanlar'dan başlayarak ilerleyin... İnalçık şöyle idari biçimler anlatır: Balkanlar'da voyvodalık, Kırım'da hanlık, Kafkaslar'da feodal prenslik, Kürdistan'da ekrad hükümetleri, Hicaz'da şeriflik, Kuzey Afrika bölgesinde salyane hükümetleri... Bunların hepsi, Osmanlı merkeziyetçiliğinin alamet-i farikası sayılan sancak ve tımar sisteminin olmadığı yerlerdir, daha doğrusu hepsi yerel idare şekilleridir. Osmanlı, buralarda bulduğu mevcut idari biçimleri kendi idari sisteminin içine eklememiştir, yani onları dönüştürmemiştir. Dolayısıyla Osmanlı'ya dair şöyle bir resim çıkıyor: Fırat'ın batısı ile Tuna'nın doğusunda kalan bölgede ağırlıkla tımar-sancak sistemi geçerli olmuş, bunun dışında kalan yerlerde idari bir çeşitlilik olagelmıştır. Taşrada adem-i merkeziyetçi mantık, 19. yüzyılın sonuna kadar geçerli olmuştur.

Benzer minvalde bir başka referans da Tanzimat'ın Osmanlıcılık (Osmanlı'yı oluşturan unsurların kendi hukuklarının zedelenmeden Osmanlı birliği içinde tutulmasını öngören ideoloji) fikridir. Tanzimat'ın merkeziyetçi mantığı kuvvetlice ikame ettiğini düşünürüz ama öte yandan hem Tanzimat'a eşlik eden Osmanlıcılık fikri, hem de I. Meşrutiyet yani anayasa, güçlü yerinden yönetim fikrine de sahiptir. Bir kere Osmanlı taşrasında yer bulan gayrimüslimlerin temsiline olanak veren meclisleri Tanzimat'la görüyoruz, bu aynı zamanda gayrimüslimlerin buldukları taşraların da temsili anlamına geliyor.

Daha liberal ve âdem-i merkeziyetçi bir idare anlayışı ya da milli ve merkeziyetçi olmayan bir modernlik hayali, Osmanlıcılıkla sınırlı kalmadı. Bu minvaldeki olağan şüphelileri biliyorsunuz: Hürriyet ve İtilaf Fırkası bu türden bir fikrin savunuculuğunu yaptı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, hatta Ziya Gökalp de bu fikrin savunuculuğunu yaptı, o bile Arap-Türk federasyonunu ya da Amerikan tarzı bir eyalet sisteminin Osmanlı için uygunluğunu tartıştı. Yani Cumhuriyetin kuruluşuna kadar bu fikir kuvvetli şekilde dolaşımdaydı. Cumhuriyeti kuranlar da bize anlatılandan farklı bir Türkiye imgesine sahiptiler; "Kürtlerle meskûn menatıkta [...] hem siyaseti dâhiliyemiz ve hem de siyaseti hariciyemiz noktai nazarından tedricen mahalli bir idare" kurmak, TBMM Vekiller Heyeti'nce takip edilen "Kürdistan siyasetinin" bir parçası olarak benimsiyordu. 1921 Anayasası il bazlı bir özerklik öneriyordu. Bütün bunlar Türkiye'de adem-i merkeziyetçiliğin tarihsel köklerinin aranırsa bulunabileceğini, bu fikrin tarihsel manada meşru olduğunu gösteriyor.

Bana sorarsanız bu fikir cari manada da meşru... Bahsedilebilecek birkaç kaynak var... Hem ulus altı hem de ulus üstü düzeyde bir bölgeselleşme, havzalaşma eğilimi bütün dünyada olduğu gibi bizde de görülüyor. İlber Ortaylı'nın *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı* isimli kitabında bahsettiği üzere, Osmanlı İmparatorluğu, havzalardan ibaret bir ekonomik birimdi, dolayısıyla bugün havzaların yeniden canlanması küreselleşme ölçeğiyle ilgili değil, Türkiye'nin geçmişiyle de ilgili... Geçmişte mesela Halep merkezli ya da Batum merkezli bir ekonomi var, hatta hepsinin İstanbul'la teması olmasına rağmen birbirleriyle doğrudan bir teması yok. Bugünlerde Antep merkezli ya da Denizli merkezli bir havzalaşmadan bahsedebiliriz, eğer Ermenistan meselesi halledilirse Kars ya da Van merkezli bir havzalaşma bizi bekliyor. Özetle, bizim ulus devlet diyebileceğimiz bu iktisadi şebekenin yanında paralel düzeyde ulusal ya da ulus üstü bölgesel şebekeler örgütleniyor, bunlar kendi hukuklarını da

yaratıyorlar. Bildiğim kadarıyla Avrupa'da şöyle örnekler var: Petersburg'la Norveç'te bir şehir birlikte Avrupa Birliği'nde temsil olunuyorlar, çünkü onlar kendi aralarında bir havzayı, ortak bir iktisadi çıkarı paylaşıyorlar.

Türkiye'de de benzer bir eğilim söz konusu... Uzun yıllardır bürokrasinin raflarında bekleyen bir kamu idaresi reformu yasa tasarısı mevcut ve bölgeselleşme eğiliminin Kürt meselesini kışkırtacağı kaygısından ötürü Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edilmişti. Bir başka meşruiyet referansı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, bir diğeri bizzat yurttaş iradesinin kendisidir. Burada iki düzeyde kaynak söz konusu: İlk düzeyde aşağı yukarı on senedir bir tür özerklik fikri Kürt siyasetinin programında mevcut ve bugünlerde o siyaset Kürt vatandaşların neredeyse yarısının desteğini alıyor, demek ki özerklik fikrinin Kürt yurttaşlarda bir karşılığı var. Daha verimli, katılımcı ve yerel mantık üzerinden örgütlenmiş bir bürokrasi ve siyaset anlayışının Türkiye Cumhuriyeti'nin diğer yurttaşlarında da bir karşılığı olduğunu söylemek zor olmasa gerek. Yani kimse işlerini Ankara'da parlamentoya gelip halletmekten memnun değildir.

Bunlar tarihsel ve cari referanslar... Meselenin kendisine gelirse, gönül Kürt siyasetinin demokratik özerklik önerisini bir çırpıda anlatabilmeyi isterdi ama öyle bir durumda değiliz. Bunun nedeni de Kürt siyasetinin demokratik özerklik konusuna dair epeyi farklı metinler üretmiş olması; bu konuda ortaklaşmış bir metin elimizde yok. Bu metinlerin ortak okumasının tek bir sonucu var, demokratik özerklik fikrinin belirsizlikle malul olması... Fikrin müellifinin Öcalan olduğunu biliyoruz. Demokratik özerklik fikrinin ortaya atıldığı 2007 yılından önce Öcalan'ın önerisi demokratik konfederalizmdi; bana sorarsanız demokratik özerklikten daha da belirsiz fikirdi. Demokratik konfederalizm içindeki Türkiye dışı unsurları hesaba katma fikri, demokratik özerklik önerisinde daha zayıf olarak muhafaza edilmiştir, aradaki temel fark bu... Öcalan 2007'de demokratik özerkliği "hem Kürt toplumunun iç geriliklerine karşı iç demokratikleşmeyi sağlayacak hem de Kürtlerin dışarıya karşı duruşunu ifade edecek", "devlet karşıtlığı içermeyen", "devlet kurmayı hedeflemeyen", "mevcut sınırlar ve devlet yapıları içinde Kürtlerin özgürlüğünü temsil eden", "sınırlarla problemi olmayan", "yerelin kendini devlet içinde ifade etmesi anlamına gelen", "devletin kurumları yanında Kürtlerin bir nevi kendi taleplerini karşıladığı bir yapı" olarak tanımladı. Bu haliyle demokratik özerkliğin ölçeği belli değildi. Ölçeği (kimler ve neresi özerk olacak?), içeriği (hangi yetkiler özerk yapılara devredilecek?) ve hukuki karşılığı (özerk yapıların tüzel kişiliği nasıl oluşacak?) hayli belirsizdi. Öcalan 2010 başlarında, demokratik özerkliği "etnisiteye dayanmayan" (Kürtlerin, Arapların, Türklerin özerkliği değil, herkesin özerkliği); "Kürdistan'la sınırlı olmayan" (Bütün Türkiye için özerklik); "demokratik bir ulus fikriyle paralel olarak işleyecek"; "merkeziyetçi idari mantığı, yerinden yönetim mantığıyla ikame edecek"; "temsili demokrasinin yanına, katılımcı demokrasiyi ekleyecek"; "halkın, etnisite, din, cinsiyet, sınıf vb. birçok temelde örgütlenerek hukukun biçimlenmesine katılımını mümkün kılacak" bir özyönetim durumu olarak tanımladı. Terminolojik ve semantik bütün belirsizliklerine karşın 2010'da Öcalan'ın demokratik özerklik önerisi daha fazla somutluk kazandı. Ağustos 2010'da yayımlanan görüşme notları ise demokratik özerklik önerisinin mevcut belirsizliklerini gidermek yerine arttırdı. Öcalan bu görüşmede demokratik özerkliğin altı temel unsurunun olacağını söyledi: Yerel meclis ve yerel hükümet; anayasal statü; yerel ve özerk ekonomi; Kürtçe eğitim; öz güvenlik ve diplomasi... Öcalan böylece demokratik özerklik fikrini Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratikleştirilmesi ile konfederalleştirilmesi arasındaki çok geniş bir uzama yerleştirdi. Takipçileri de belirsizliği devam ettirip derinleştirdiler. Örneğin, Mustafa Karasu 2007'de demokratik özerkliği bir yandan "Kürt halkının temel ulusal demokratik haklarının Türkiye'nin demokratikleşmesi çerçevesinde gerçekleşmesine" indirgeyip, "üniter yapı içerisinde demokratik özerkliğin kurulabileceğini" söylüyor. Bir yandan da "Kürt halkının kendi iradesini açığa çıkarması temelinde yerelde kendi sorunlarını tartışacağı, bazı sorunlarını kendisi çözeceği, bazı sorunları konusunda da taleplerini merkezi hükümete ileteceği bölgesel meclislerin kurulmasını" demokratik özerkliğin esasları arasında sayıyordu.

Bildiğiniz gibi, Demokratik Toplum Kongresi (DTK) 18–19 Aralık'ta (2010) bir çalıştay gerçekleştirdi, ben de ilk gününe katıldım. Daha sonra çalıştay üzerine yapılan tartışma, kongreden önce Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) tarafından “*Türkiye'nin Demokratikleşmesi ve Kürt Sorununa Dair Siyasi Tutum Belgesi*” başlığı altında yayınlanan belgenin üstünün örtülmesine sebep oldu ne yazık ki... BDP metni, Öcalan ve diğerlerinden farklı olarak hem ölçek (neresi, kimler özerk olacak?) hem içerik (hangi yetkiler özerk idarelere/idareye devredilecek), hem de hukuki statü meselelerinde en net ve en derli toplu metindi. Öcalan gibi BDP de demokratik özerkliği, her ulus için bir devlet formülünün reddedildiği, “Türkiyelilik” başlığı altında yeni ve demokratik bir ulus fikrine dayanan, radikal bir katılımcılığı esas alan ve etnik ya da coğrafi değil, bölgesel temelde hayat bulan bir yerinden yönetim modeli olarak tarif ediyordu. BDP'nin tutum belgesi, demokratik özerkliğin merkez birimi olarak vilayet ya da Kürdistan'ı değil, eyaletleri öneriyor. Buna göre, Türkiye'de 20–25 bölge oluşturulmalı, bu bölgeler kendi meclisleri ve bu meclislerin oluşturacağı hükümetler eliyle yönetilmelidir. Dolayısıyla BDP, belli ki kültürel değil, coğrafi ölçüte atfen oluşturulmuş ve meclisleri eliyle kendini yönetecek eyaletleri esas alan bir federalizm öneriyor. BDP metni bölgesel meclislere devredilecek yetkiler konusunda da berraktır: Bölgesel meclisler, eğitim, sağlık, kültür, sosyal hizmetler, tarım, denizcilik, sanayi, imar, çevre, turizm, telekomünikasyon, sosyal güvenlik, kadın, gençlik, spor ve diğer hizmet alanlarında (hem hizmet verme hem yasa yapma konusunda) yetki sahibi olacak, buna mukabil, dışişleri, maliye ve savunma hizmetleri merkezi hükümet tarafından, emniyet ve adalet hizmetleri ise merkezi hükümet ve bölge meclisleri tarafından ortak yürütülecektir. Bir açıdan bakarsanız tipik bir federalizm önerisi... Metne göre, eyalet/bölge meclisleri anayasal olarak tanınmalıdır.

BDP tutum belgesi, oldukça berrak talepleri herkesçe anlaşılabilir bir terminolojiyle ifade ederken, Demokratik Toplum Kongresi'nin son toplantısında tartışmaya açılan “*Demokratik Özerk Kürdistan Modeli Taslağı*” başlıklı metin, Kürt siyasetinin demokratik özerklik adı altında ne talep ettiğini bir kez daha anlaşılmasız kıldı. Öcalan önerilerine hâkim terminolojik ve semantik belirsizlikleri aynen benimseyen DTK metni, demokratik özerkliği Öcalan'ın Ağustos 2010'da ortaya attığı altı unsura yenilerini ekleyerek tanımladı. Buna göre, demokratik özerklik “Kürdistan toplumunu siyasal, hukuki, öz savunma, sosyal, ekonomik, kültürel, ekoloji ve diplomasi şeklindeki sekiz boyutta örgütleyerek siyasi irade yapıp, demokratik özerk Kürdistan inşasını hedeflemektedir.”

DTK taslağının temel sorunlarından biri, Türkiye için genel bir öneri olarak konuşulan bu fikri içeren metnin başlığının “*Demokratik Özerk Kürdistan Modeli Taslağı*” olması... Yani bu metinde özerk Kürdistan mefhumu kuvvetli şekilde muhafaza ediliyor.

Ancak metnin beni en fazla çarpan belirsizliği şu oldu: Deniyor ki, DTK seçimlerde hangi vekillerin merkezi meclise (Ankara'ya) gideceğini saptar. Öneriye göre, yasama faaliyetinin bölgede yapılmayacağı anlaşılıyor, öbür yandan mevcut durumdan farklı bir öneri de değil bu; bugün de DTK toplanıp BDP ya da bağımsız olarak kimlerin aday gösterileceğine karar veriyor. Ancak DTK'nın, bölgeden merkeze seçilecek tüm vekillerin saptanmasına karar verip vermeyeceği belirsiz, bölgede tek parti durumu ile mi karşı karşıya kalacak, burası belirsiz. İkinci belirsizlik bizzat “Demokratik Özerk Kürdistan”ın tüzel kişiliği ile ilgilidir. Kürt hareketi epeyi bir zamandır “statü” talep ediyor. Başlangıçta statü talebi “biz kurucu unsur olarak tanınmak istiyoruz” biçimindeydi, bunun yerine benim anladığım kadarıyla Kürt hareketi “statü” dendiğinde artık anayasaya “özerk vilayet”, “özerk eyalet” ya da “özerk Kürdistan” mefhumunun eklenmiş olmasını anlıyor. Dolayısıyla statü Kürtler olarak değil, idari birimler üzerinden tanımlanıyor.

Son olarak demokratik özerklik meselesine dair eleştirilerimi ve önerilerimi aktarmak istiyorum. Gördüğünüz gibi metinlerdeki belirsizliğin giderilmesi gerekiyor, ortada demokratik özerklik üzerine farklı metinler ve belirsizlikler olmasına rağmen bu metinleri ortaklaştıran bir ruh da mevcut... PKK, DTK, BDP ve KCK (Kürdistan Topluluklar Birliği) hepsi, Türkiye sınırlarının değişmezliği, Türkiyelilik ve

demokratik Türkiye ulusu gibi kavramları muhafaza ediyor. İkinci ortak nokta Kürtçe eğitim, üçüncüsü ise biçimi ve içeriği belirsiz olmakla beraber güçlü bir yerinden yönetim çizgisi...

Kürt siyasetinin demokratik özerklik başlığı altında ortaya attığı taleplerin, bana makul gelen şu diyalektik üzerinden örgütlenmesi gerektiğini düşünüyorum: Bir yanda cumhuriyetin selametini gözetmek, diğer yandan da Kürtlerin eşitliğini gözetmek... Yani Kürtleri, Kürt olarak Türkiyeli kılacak bir formül üretilmek zorunda, bunun gerçekleşebilmesi için demokratik özerklik fikrinin hayat bulduğu metinlerin gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kürtçe eğitim, güçlü yerinden yönetim ve Türkiyelilik kavramlarının korunması lazım. Diploması ve öz savunma fikirlerinin ise ayıklanması gerektiğini, eğer konfederal bir örgütlenme söz konusu değilse, çok makul olmadığını düşünüyorum. Öcalan, öz savunma ve diplomasıyı, bağımsız Kürdistan'ı savunduğu için değil, Kürtleri muhtemel bir soykırımdan korumak için benimsediğini söyledi, ben Kürtler ve Türkler arasındaki ilişkinin bu kadar güçlü bir güvensizlik zeminine oturmadığını düşünüyorum, soykırım türünden bir feci ihtimalin de bölgede toptan bir savaş yaşanmadıkça ihtimal dâhilinde olmadığını, dolayısıyla yeni anayasa üzerinden konuşacağımız bir reformun böyle güçlü bir güvensizliğe oturtulmaması gerektiğine inanıyorum. Ancak Türkiye'nin hem diplomasısının (hariciyesinin) hem de ordusunun "Türkiyelileşmesi" gerektiği çok net; bu kurumlar bildiğiniz üzere sadece Kürtlere kapalı değil, neredeyse sadece beyaz Türklere açık... Esas olarak BDP'nin önerisinin il düzeyine çekilmesi gerektiğini savunanlardanım, yani bütün bu hizmet siyasetinin yerelleşmesi ve il bazında yasama yetkisini haiz meclisler kurulması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü birincisi "özerk Kürdistan" mefhumu önemli riskler barındırıyor, ikincisi BDP'nin önerdiği türden eyalet fikrinin karşılığı nedir çok ikna olmuş değilim ve üçüncüsü il bazlı bir özerkliğin tarihsel açıdan (1967'den beri benimsenen il bazlı bir yönetim anlayışı ve 1921 Anayasası gibi) meşru bir zemini var.

Ayrıca demokratik özerklik fikrinde bir odak değişikliği yapılması gerektiğini de düşünüyorum. Özerkliğe yapılan aşırı vurgu Kürtçe eğitim talebini gölgede bırakıyor. Kürt siyasetinin, demokratik özerklik ve çift dilli yaşam önerilerinin birlikte ve aynı ağırlıkla savunulmasından kaynaklanan bu odak kaymasını dert etmesi gerekiyor. Kürt meselesinin kökeninde Kürtçenin geleceğe aktarılmasının engellenmesi yer alıyorsa eğer, Kürt siyasetinin öncelikli talebinin çiftdilli hayat ve bilhassa Kürtçe eğitim olması gerekir.

Son olarak, özerkliğin sadece Kürtler ve Kürdistan için değil, Türkiye'deki herkes için istenmesi gerektiğini savunuyorum.

Abdullah Demirbaş:

Bu toplantıya davet edildiğim için kendim ve belediyem adına teşekkür ediyorum. Sanırım, toplumların hayatında seksen yıl çok uzun bir süre değil, hele ki Kürtler gibi hiç devletleşmemiş veya çok az bir süre devletleşmiş toplumlarda siyasete dair çözümler geliştirmek kolay değil, biz de pek çok şeyi deneme-yanılma yoluyla öğreniyoruz. Bazı belirsizliklerin sürüyor olmasının sebebi de bu olabilir. Fakat netleşen bir şey var: Bugünkü sorunun ana kaynağı ulus devlet mantığıdır, öyleyse bir başka ulus devlet kurma mantığı (yani bağımsız birleşik Kürdistan fikri) ile soruna çözüm bulamayız. Dolayısıyla birlikte yaşama iradesi çok nettir. Demokratik özerklik veya konfederalizm mantığının özünde toplumun, cumhuriyetin demokratikleşmesi vardır. Biz bunu önemsiyoruz... Kürt siyasal hareketinin 1970'li yıllardaki temel paradigması, bağımsız birleşik Kürdistan'dı ama bugün özellikle 1990'lı yıllardan bu yana gerek dünyadaki konjonktürel gelişmeler, gerek Türkiye'deki demografik, siyasal, ekonomik, kültürel değişimler hepimize birlikte yaşamak gerektiğini öğretti.

Kürtler demokratikleşmeyi esas alıyor, fakat bu statüsüzlüğü de kabul etmiyor. Bugün inkâr siyaseti, beraberinde imhayı getirmişti ve güvensizliği doğuran da budur. Tarihte birçok defa Kürtler ve Türkler ittifak yapmışlar fakat bu ittifak sonrası her nedense Kürtler bir soykırıma (bazen de siyasal ya

da kültürel soykırıma) uğramıştır. Dolayısıyla zaman zaman güvensizlik doğmuştur. 1921'deki özerklik, 1924'te yok sayılmıştır mesela.

Kürtler bugün statüsüzlüğü çözümleri olarak demokratik özerklik fikrini ortaya koydu, bunun tanımlanmasında bazı belirsizlikler olabilir, fakat net olan şey, Türkiye Cumhuriyeti içinde statülerinin belirlenerek demokratik hak ve özgürlüklerinin tanınmasını istemeleridir. Kürtler verdikleri mücadele ile bunu devletten de beklemiyorlar, "haklar ve özgürlükler yasalardan önce gelir" şiarıyla kendi demokratik kurumlarını yaratmak üzerinden toplumun demokratikleştirilmesini esas alan bir yaklaşımı sürdürüyorlar. Basit bir örnek vereyim: Yasaları çiğnemek bir demokratik siyaset tarzıdır, fakat Türkiye'de suçtur. Yasalara göre bir çalışanın maaşını kendisine vermeniz lazım, bir başkasına değil, aksi türlü suçtur, ama biz belediyelerimizde böyle yapmıyoruz, mesela eşine şiddet uyguluyorsa, eşine veriyoruz. O çalışan bizi şikâyet etse, biz suç işliyor konumuna düşeriz, gerçekten de tazminat gerektirecek bir suçtur. Fakat toplum açısından yaptığımız meşru, çünkü biz bu uygulamayı kadına yönelik şiddete karşı ve ailenin demokratikleştirilmesine hizmet edecek bir yaptırım olarak kullanıyoruz. Bu sivil itaatsizlik örneği, yerleşik toplumsal kuralların değiştirilmesi açısından yararlıdır.

Mesela Türkiye kanunları, günlük yaşamda kullanılan her türlü yazı-yazışmanın Türkçe olması gerektiğini söylüyor. Biz, bu tekçi yaklaşıma karşı, Türkiye yasalarına göre suç olan çokkültürlü, çok dilli ve çok inançlı bir yaklaşımı esas aldık, anayasaya göre bu bir suç fakat esasında bu bizim kendi statümüzü belirleme çabamızdır. "Demokratik özerk Kürdistan"daki Kürdistan kavramının etnik değil bölgesel bir kavram olduğuna örnek olması açısından, bütün kültürel ve etnik kimliklere sahip çıktığımızı ifade ediyoruz. Mesela "çiftdilli belediyeciliği" esas alan bir yaklaşımda bulunabilirdik fakat biz "çok dillilik" dedik. Yani anayasanın eşitsizliğine bir eşitlik kattık; yok sayılanı var sayarak eşitledik. Aslında statüsüz olanı statüleştirme çabasıdır bu... Biz kendi statümüzün tanınmasını istediğimiz gibi, birlikte yaşadığımız diğer halkların statülerinin de tanınmasını istiyoruz.

Pratik örnekler vererek ne yapmak istediğimize gelmeye çalışıyorum. Örneğin TC yasalarına göre kamu çalışanlarına yabancı dil tazminatı ödenir; yabancı dilden kasıt İngilizce, Fransızca, Almanca ve Arapça gibi dillerdir. Biz, Türkiye'nin yok saydığı dillerden (Kürtçe, Ermenice, Süryanice) birini bildiğini sertifika ile ispat edene daha fazla ücret vereceğimizi sözleşme hükmü olarak kabul ettik. Tabii bu Anayasa'nın 3. ve 42. maddesine aykırı oldu. Eğer bir eşitsizlik varsa bizim uygulamamızda değil, Anayasa'da var. Bu eşitsizliği sivil itaatsizlikle veya kanun dışılıkla eşitlemeye çalıştık. Bütün bunları, Kürtlerin statüsüzlüğüne değiştirme, demokrasi bilincini geliştirme, hak ve özgürlüklerini gerçekleştirme çabası olarak değerlendirmek lazım. Temel yaklaşımımız bir arada yaşamaktır.

BDP Merkez Yürütme Kurulu üyesi olduğum dönemde biraz önce sözünü ettiğimiz metnin hazırlanmasında benim de payım olmuştu, sonrasında pek çok tartışma oldu; siyaset, toplum ve bilim statik değildir, geçmişte söylediklerinizi reforme edebilirsiniz. Fakat Kürtlerin kararını vermiş olması önemlidir, artık önemli olan devlet aklının bu karara ne yanıt vereceğidir. Aslında güvensizlik yaratan nokta bu; Kürtler bize "Demokratik özerklikte, bir arada yaşamakta karar kıldınız, fakat ya devlet kabul etmezse, ne olacak?" diye soruyor. Mesela şu sıralar Hatip Dicle'nin şahsında somutlaşmış bir sorun var, insanlar Diyarbakır'da şunu soruyor: "Siz T.C. parlamentosunda kalmaya karar verdiniz, fakat sizi almazlarsa ne yapacaksınız?" İnanın, birçok insan bugün ateşlenmiş fitil gibi "Gelin parlamentonuzu burada kurun," diyor. Yani bir Yüksek Seçim Kurulu (YSK) krizi çıkıyor, toplumun gözünde sizin birlikte yaşama kararınızı zedeleyebiliyor. Devletin o katı merkezîyetçi yapılanması içinde yarın ne olacağını kestirmek zor. Bu güvensizlik yüzünden bölgede altı aylık planlama yapmak mümkün değil...

BDP'nin demokratik özerklik projesi tüm Türkiye için değerlendirilmelidir. Bu nedenle üç il bazlı bölge meclisleri önerisi ya da bazı yetkilerin yerellere devredilmesi tüm ülke için düşünülmeli... DTK'da

tartışılan metin için de aynı durum söz konusudur. Bu biraz da Türkiye’de müzakereyi gerçekleştirecek olan insanların kararına bağlıdır. Belki müzakereler sonucunda bugün konuşamadığımız birçok ayrıntıyı da konuşabileceğiz. Mesela kültürel soykırımı karşı toplumun öz savunma ihtiyacını göz önüne getirdiğinizde, öz savunma birliklerini sadece silahlı güç olarak algılamamak lazım... Bugün bölgede fuhuş, uyuşturucu gibi yöntemlerle yozlaştırma var, toplumun kendi iç örgütlenmesini yaratarak buna tavır alması da bir öz savunmadır aslında. Ben toplumun anadilde eğitim hakkını kullanacağı kendi okullarını oluşturmasını da öz savunma olarak algılıyorum. Mesela devletin anadilde eğitim hakkını tanımamasını bekleyene kadar çocuklar anadillerini unutacaklar; bizim “her geceye bir masal, her ev bir okul” adını taşıyan bir projemiz var, ben bunu da öz savunma olarak değerlendiriyorum. Fakat diğer yandan, polisin kimi yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesinin devletin birçok kademesinde tartışıldığını da biliyoruz. Mesela şu anda tam netleşmemekle birlikte trafiğin belirli bir alanı belediyelere devredilmiş durumda...

Öz savunma meselesinde yaşanan bu tartışmanın ardında yatan kaygı şu: “Acaba yerel polis birliklerinde gerillalara yer mi verilecek? Bilinçaltında yatan bu... Halen Türkiye siyasetinde, demokratik özerkliği Kürtlerin bağımsızlığının ön adımı olarak değerlendirenler var. Kürtlerde de şöyle bir endişe var: “Şimdi birlikte yaşamaya karar verildi fakat yarın birlikte yaşamayı tercih etmezsek, ne yapacağız?” Bence şu konu da netleşmeli: Ulus devletin değil’i ulusalcı milliyetçi bakış açısı değildir, biz milliyetçi bakış açısının milliyetçi bir bakış açısıyla değiştirilebileceğini düşünmüyoruz; iki yanlış bir doğru etmiyor. Bu nedenle ben demokratik özerkliği birlikte yaşama süreci olarak değerlendiriyorum.

Diğer yandan meselenin bir de kadın boyutu var; toplumun demokratikleştirilmesinin anahtarı, erkek egemen, ataerkil zihniyetin yok edilmesidir. Çünkü yaşamın gelişmesinin en temel dinamiği kadındır.

Demokratik özerkliğin akademik boyutuna (Hocam zaten birçok yönünü açtığı için) çok değinmiyorum son olarak şunu ifade etmek gerekiyor: Kendi kültürümüz, değerlerimiz, haklarımız ve kimliğimizle, fakat bir arada yaşama isteği konusunda kararlıyız.

Bu sunuşların ardından tartışma bölümüne geçildi, katılımcılar sorular sordu ve fikirlerini dile getirdi:

— Biz ulus devlet projesinin cumhuriyetin kuruluşuyla başladığını düşünüyoruz hâlbuki bir rakip proje olarak Osmanlı ulus devlet projesinin varlığından bahsedebiliriz. Bu açıdan baktığımızda ben gecikmiş bir neo-klasik dönem yaşadığımızı düşünüyorum; yani kronik bir kamusalığın alternatifi olarak daima bir anonim kamusalık önermek... Dolayısıyla, anonim kamusalıklar arasında gerçekleşen mücadelenin bugünkü tartışmaların ışığında güncellenmesi gereği ortaya çıkıyor. Mesela kent yönetimlerinin, genellikle imardan ve çöp toplamaktan sorumlu ikinci sınıf siyasi organlar olarak gerçekleştiğini görüyoruz, ulus devletin formasyonuna baktığımızda da teknokratik işlevlere ayrılmış olduğunu ve her bir işlevin kendi sembolik hakikatlerini ürettiğini fark ediyoruz. Dolayısıyla bu kamusalık bence siyasi alanda değil, maddi bir alanda doğrudan doğruya sembolik bir şiddet üretimi üzerine kurulmuş durumda... Bu şiddetin çözülmesi için siyasal alana yönlendirilmesi lazım. Dolayısıyla Kürtlerin şu anda temsil ettiği bu kamusalığı güncelleme potansiyelinin Türkiye ulus devletinin dönüşümü için müthiş bir fırsat sunduğunu herkese çok iyi anlatmak lazım. Demokratik özerklik meselesini ve kamusalığı da biraz daha somutlaştırmak lazım... Mesela kültür mirası konusunu açmak, somutlaştırmanın iyi bir yolu olabilir; en sorunlu konulardan biri kültür mirası çünkü...

— (Abdullah Demirbaş’a yönelik olarak) Konuşmanızda birkaç kere çeşitli örnekler için “Kürtler kararını vermiştir” dediniz. O cümle ile demokratikleşme sürecinde bir çelişki hissediyorum, o kararlılık durumu bana Misak-ı Milli sınırları içinde yaşayan herkesin iradesini temsil eden bir kararlılığın yaşandığı 1920’leri hatırlatıyor. Hâlbuki benim demokratikleşmeden anladığım, çeşitli seslerin çıkmasına izin verilen bir ortam... Bunun üzerine biraz düşünmek lazım, çünkü Türkiye

Cumhuriyeti'nin siyasi kültürünün bir özelliğini yeniden canlandırıyormuş gibi geliyor bana, böyle olmak istememenize rağmen...

— Mesut Bey'in çizdiği çerçeveye katılıyorum, özellikle de özerkliğin tüm Türkiye için gerekli bir proje olarak kabul edilmesi düşüncesine... Fakat her iki konuşmacının konuşmasında (tıpkı Türkiye'nin son dönem politikalarında olduğu gibi) Avrupa Birliği fikrinin yok olduğunu görüyoruz. Bu elbette Türkiye'de Avrupa Birliği tartışmasının ortadan kalkmasıyla ilgili... Oysa AB'ye üye bütün ülkeler kendi koşulları çerçevesinde belirli bir süreç içinde bölgesel meclislerini kuruyorlar. Şu anda bu sistem pek çok ülkede zaten uygulanıyor ama Türkiye'de sorunu Kürt meselesi üzerinden ele aldığımız için hep İspanya örneği üzerinden tartışılıyor. Konunun aslında çatışma ile değil yönetim ve idari seçimle alakalı olduğunun anlatılması gerekiyor. Yani bir gün, Türkiye AB'ye girerse zaten özerklik modelini uygulamak zorunda kalacak.

— Abdullah Demirbaş: Hiçbir karar statik değildir ama kararlaşma siyaseten doğrudur, çünkü siz birlikte yaşama kararı verirsiniz karşındakinde bir güven duygusu yaratırsınız. Bu nedenle Kürtler demokratikleşme anlamında kararlılar, Kürtler Türkiye'de diğer halklarla birlikte yaşamak konusunda kararlılar. Ama bunu devletten beklemiyorlar, devletin sınırlandırılması gerektiği konusunda da kararlılar, "ne kadar az devlet, o kadar çok çözüm" diyoruz. Aslında geleneksel toplumlar, devlet kadar güçlü; bugün töre cinayeti dediğimiz olgu devletin şekillendirdiği gelenekselin bize yansımasıdır. Bu zihniyetle biz çatışıyoruz. Bu nedenle kararlaşmak mücadeleyi de güçlendiriyor. Mesela demokratik özerklikte anadilde eğitimin nasıl gerçekleşeceği sorulabilir; eğer yerel yönetimler eğitimi devralacaksa okullarda çok dilli eğitim müfredatının uygulanması gerekir. O bölgede konuşulan diller demografik olarak araştırılır ve o eğitim bölgesinde diyelim ki on öğrencinin farklı bir dil konuştuğu tespit edilirse devlet ona kendi dilinde eğitim hakkını verir. Bu İstanbul'da bir Kürt'ün de Diyarbakır'da bir Türk'ün de anadilinde eğitim problemini çözer. Bu bir formülasyondur, fakat yine de kavramlarınızı ve formüllerinizi köşeli ifade etmezsiniz; müzakere süreçlerinde formüller zaman zaman esnemelidir. Ama esas olan belirli ilkelerden taviz vermemektir. Bir konuda netiz: Statüsüz yaşamak istemiyoruz ama Türkiye'deki bütün halklarla birlikte yaşamayı istiyoruz. Devletin bu konudaki kararı nedir? Ben bunu bilmek istiyorum; bizi inkâr ve imha mı edecek? Bu konuda bir güvensizliğimiz var, öz savunmayı o yüzden oluşturuyoruz. Eğer devlet siyasi soykırıma yönelecekse daha çok partileşerek, daha çok örgütlenerek, daha çok siyaset akademisi üreterek karşı durmaya çalışıyoruz. Şu anda üç bin arkadaşımız cezaevinde, başka bir siyasi partinin üç bin çalışanı tutuklansaydı sanırım o parti iflas ederdi. Dolayısıyla biz sürekli kadro üretmek zorundayız. Öz savunma konusunda bir örnek vereyim: Geçen hafta Antalya'nın Demre ilçesinde son derece adli bir meseleden doğan bir kavga sonucu bir Urfalı bir Demreli'yi bıçaklıyor, beş yüz Demreli bunun üzerine valiyi tehdit ederek Kürtlerin ilçeden gönderilmesini istiyorlar. Kürtlerin hepsi evlerde toplanıp saldırının başlamasını bekliyorlar, bir vatandaş beni aradı, benim İçişleri Bakanı'na ulaşmamdan sonra vali giderek olayı yatıştırdı. İşte bu da öz savunmadır.

Bir de biz topluma karşı ekonomik anlamda bağımsızlaşmak zorundayız, bu da "alternatif ekonomidir". Mesela biz erkeğe karşı kadını bağımsızlaştıracak alternatif ekonomiler yaratma çabasındayız. Diyarbakır'ın Suriçi ilçesinde eski evlerin bodrum katlarında mantar yetiştiriyoruz, sonra kooperatif veya belediye üzerinden pazarlıyoruz. On beş ailede bu işi kadınlar yapıyor, altı aydır gözlemlediğimiz şey, aile içindeki rollerin değişmesi oldu. İkinci örneğimiz kadınların kendi evlerinde kurdukları tandırla ekme üretmeleri, bir kooperatifle ekmeği pazarlıyoruz, bunu sağlayan kadının ailedeki rolü ve etkinliği değişiyor.

Biz toplumun demokratikleşmesini kendi içimizde kurumsallaştırmazsak, kimse bize demokrasi getirmeyecek. Örneğin şu anda "Kürdistani Konferans" hazırlıklarını sürdürüyoruz, bu toprakların üzerinde yaşayan tüm halkları dâhil edeceğiz.

Belediyeleri de halk yönetiyor, mesela bizde kadınlarla ilgili kararları kadınların kendisi, çalışanlarla ilgili kararları çalışanlar veriyor. Bütün bunları, etnik bir bakış açısıyla bakmadığımızı, topluma özgüven ve öz yeterlilik kazandırmayı önemseydiğimizi ifade etmek için söylüyorum.

— Mesut Yeğen: Malumunuz Kürt meselesi konuşulurken uzunca bir zaman “etle tırnak gibi” olduğumuz söylendi, sosyolojik olarak doğru değildi bu. “Etle tırnak gibi” olmaktan, iç içe yaşamak kast ediliyorsa, bu hal son 40–50 yıldır mevcut, ondan önce iki halkın bir arada yaşadığı tek yer İstanbul’du, orada da Kürtler tırnak gibiydi hakikaten; çoğu hamal olarak çalışıyordu. Yani Türkiye sosyolojisi yeni yeni Türklerle Kürtleri bir araya getirdi; simgesel bir örnek aktarmak istiyorum: Fırat’ın üstündeki Birecik köprüsünün yapılış tarihi 1951’dir ve o zaman Fırat’ın iki yakasını bir araya getiren tek köprüdür. O sıralar Türkiye’nin sosyolojik olarak birbirine karışmaya başladığı tarihlerdir, bu süreç tek taraflı bir içişlik yarattı malumunuz; Kürtler geldi Türklerin içine girdi. Fakat tersi olmadı; Türkler Kürdistan’a yerleştirilmediler. Son dönemde Kürtlerin Kürdistan’ı bırakıp Türkiye’ye gelme süreci durdu, yakın dönemde yapılmış araştırmalar Kürtlerin artık gelmediklerini, batıda kendilerini güvensiz hissettikleri ve emek piyasasında tercih edilmedikleri için gelmek de istemediklerini gösteriyor.

Bence federasyon, konfederasyon, özerklik kavramlarının arkasında muhakkak bir nesnellik vardır ancak bir normatif boyutu da olmalı, yani Kürtler ve Türkler ayrı ayrı yaşıyor olsalardı da federasyonu savunmak iyi bir fikir değildi. Ama Saraybosna gibi bir kıyımın yaşandığı yerde sosyoloji ne olursa olsun belki federasyonda ısrar etmek gerekir. Dolayısıyla siyasi biçimlerin bu kadar sosyolojiye bağlanması gerektiğini düşünmüyorum açıkçası.

Demokratik özerklik tartışmasındaki belirsizliğin kaynağı deneysellik yani siyasi durumu geleceğe açık bırakmak ise iyi tabii ama durum bu mudur, emin değilim. Öcalan birçok kez kamuoyuna yönelik olarak, “Ben bir şeyler söylüyorum, kimse bunu tartışmıyor” dedi, çok haklı; Türkiye entelijansiyası, akademisi, siyaseti demokratik özerklik önerisini tartışmıyordu. Yani Türkiye’nin Kürt olmayan kamusu bu öneriye bir cevap vermiş değil, Kürtler doğal olarak bundan şu mesajı çıkarıyor: “Siz bize tabi olarak yaşayın”. Bunun olmayacağı belli, Türkiye entelijansiyasının bir fikir geliştirmesi gerekir bu durumda... Öcalan burada haklı olmakla birlikte, Kürt hareketinde “karşı” öneriler geldiğinde PKK çevresinin ve Öcalan’ın ne türden reaksiyonlar verdiğine dair birçok örnek de var elimizde... Yani orada da bir özgür kamusalık var mı, tartışmak gerekiyor... Tanık olduğum bir örneği aktarayım. Viranşehir’de bambaşka bir deneyim var, Türkiye solu Fatsa’yı bilir ama Viranşehir’i bilmez; şu anda tutuklu olan eski başkan Emrullah Cin’in düzenlediği üç günlük yerel yönetimler konferansında ekoloji üzerine konuşan (ve belli ki bu konu üzerine konuşmakla görevlendirilmiş) bir arkadaşına ekoloji fikrinin bölge için uygunluğunu, demokratikliğini araştıran bir soru gelmişti, cevap şu oldu: “Baştan sona demokratiktir...”

Şunu söylemek istiyorum: Kürt hareketinin geride bıraktığı on-on beş yıllık performansına dair karışık duygular içindeyim. Bir yandan çok otoriter bir yanı var, ancak fikirlerin bir merkezden aktarılmasından sonra inanılmaz bir tartışma ve uygulama başlıyor. Mekanizmanın siyaset üretme, yayma anlamında otoriter çalıştığı çok belli, ancak uygulama kısmında çok büyük bir zenginlik ve hareketlilik var. Bu hareketlilik, bahsettiğim otoriter ilişkiyi tersine çevirecek, bunun işaretleri alınmaya da başladı. Benim anladığım, Öcalan hareketin üzerinde eskisi kadar etkili değil, daha fazla faktörü kollamak zorunda... Son otuz yılın getirdiği çok engel var ama bu engelleri aşacak dinamikler de filizleniyor.

“Kürtler kararını vermişti” cümlesine dair bir eleştiri getirildi; dert edilen şey, Kürtler ve demokrasi meselesi... Gördüğüm kadarıyla burada birbirine uyumsuz kaynaklar bir arada bulunuyor; Kürtlerin gelenekselliği, otoriter yapı tarafından 30 senedir sürükleniyor oluşu gibi etkenler Kürtler ve demokrasi konusunda olumsuz düşünmeye sebep olurken diğer yandan Türkiye’nin hiçbir tarafında

olmayan bir mobilizasyon var. Kürtler sayesinde birçok meseleyi konuşabiliyoruz, sanıyorum bir eşiği geçtiğimizde Kürt meselesinin sadece Kürtlerle ilgili bir mesele olmadığını daha iyi anlayacağız.

AB ile ilgili söylenene katılıyorum, AB perspektifinin muhafaza edilmesi ve Türkiye için mümkünse simetrik bir federalizm düşünülmesi gerektiğini savunuyorum. İspanya'da da herkesin ikna edilmesi bu sayede oldu; sonra BASK'lılar, Katalanlar, deneyzellikle sistemin içini başka türlü doldurdular.

— Etnik temelli bir adem-i merkezîyetçiliği savunmadığınızı ifade ettikten sonra Kürtlerin aslında bir soykırım tehdidi altında olduğunu ve buna yönelik silahlı da olabilecek bir öz savunmanın gerekli olduğunu söylemek, aslında etnik temelli bir federalizmin altını çiziyor. Dünyadaki örneklere baktığımızda, belirli bir grubun kendini soykırım tehdidi altında hissettiği bölgelerde bu etnik grubun fiilen silahlı olması, soykırım tehdidini ortadan kaldıran değil, artıran bir unsur olmuştur. Çünkü bu etnik grup silahlılaşınca, karşıdaki grup kendini güvensiz hissetmeye başlayıp kendi öz savunma mekanizmalarını harekete geçiriyor, bunun üzerine etnik grup daha da fazla silahlılaşır, dolayısıyla "toplumsal güvensizlik ikilemi" artıyor. Bunun yerine Mesut'un söylediği silahlı kuvvetlerin daha nötr, bütün bu grupları içeren, objektiflik temelinde işleyen, kamusal denetime açık kurumlar haline gelmesi bana daha anlamlı bir alternatif gibi görünüyor.

Bir tek adem-i merkezîyetçilik yok, dolayısıyla deneme-yanılma ve kamusal tartışma iyi ama somutlaşarak gitmekte yarar var. Mesela bunu simetrik-asimetrik federalizm üzerinden yapmak, AB bölgesel politikası üzerinden yapmak anlamlı görünüyor. Özellikle DTK'nın metni o somutluğu kaybettiriyor, ben okuduğumda ne önerildiği hakkında herhangi bir fikir sahibi olamadım.

Son olarak işin ekonomik boyutuyla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Dünyadaki örneklerde de görüldüğü üzere asimetrik federalizm, yani bütün bölgelere aynı anda benzer türde yetkiler ve haklar vermenin en önemli handikabı, ekonomik eşitsizliğin derin olduğu yerlerde ciddi kırılmalara yol açması... Çünkü asimetrik federalizm aynı zamanda bir mali liberalizm, yani herkes kendi yağıyla kavruluyor. Kürt meselesi içinde zaten çok ciddi bir eşitsizlik var, bu durumda asimetrik federalizmi savunmak, uzun vadede bölgeler arasındaki eşitsizliği derinleştirebilir. Bölgesel eşitsizlikleri gidermek için diğer ülkelerin ne yaptığını araştırmak iyi olabilir. Simetrik ve asimetrik federalizm arasında da geniş bir açığı var aslında.

— Abdullah Demirbaş: İsveç'te ekonomik anlamda gelişmiş bölgelerin diğer bölgelere kaynak aktardığı türden bir model var. BDP'nin taslağında, bölgesel kalkınma projeleriyle özellikle gelişmemiş bölgelere pozitif destek sunulması üzerine somut öneriler mevcut...

Varlığını başkalarının yok oluşu üzerinden tanımlayan bir sistemle karşı karşıyayız, dolayısıyla öz savunmayı bir varlığın kendini koruma bilinci olarak değerlendirmek lazım. Bu yok ediliş siyasi, kültürel ya da fiziki yönden olabilir. Ben, Kürtlerin şiddetle değil demokratik ve barışçıl yöntemlerle çözüm araması gerektiğini düşünen biriyim, bunun için mücadele ediyorum ve ağır bedellerini ödüyorum. Fakat benim çocuğum karşıma çıkıp bu işin demokratik mücadele ile değil, silahla olacağını söyledi. Ben silahlı bir yöntemi savunup uyguladığım için Türk Ceza Kanunu'ndan otuz beş yıla yargılanıyorum, fakat mesela benim oğlum dağda yakalansa alacağı ceza altı yıl sekiz ay... Bu ilginç bir çelişki... O zaman devletin bizimle nasıl yaşamak istediğini ortaya koyması lazım, bunu herkes zorlamalı. Bu nedenle bizim birbirimizi anlamamız için bu tür çalışmalar önemlidir. Buranın dışındaki insanlar bizim bir arada yaşama kararımıza şüpheyle bakıyorsa demek ki bir anlama ve anlatma sorunumuz var.

KCK, Kürtlerin demokratik, siyasi mücadele alanı olarak değerlendirilmeliydi. Fakat bizi kelepçelemek, şu ana kadar iki bin gencin dağa gitmesine sebep oldular. Bu nedenle bu kararlaşmaların herkes tarafından dile getirilmesi gerekiyor.

Şiddetin bitmesini kimse bizim kadar isteyemez. Bunun için demokratik mücadele de veriyoruz, ama cezalandırılıyor. Pazartesi günü savcılığa bir tane ifade vermek için gittim, beş tane ifade verdim. Basın açıklamalarına ya da cenaze törenine katıldığım için her birinden altı yıl, sekiz ay ceza istemiyle yargılanacağım. Ben bedel ödemeliyim ki benim oğlum dağa gitmesin, ben siyaseten çabalayacağım ki çocuklarımız gitmesin... Gidenin kefeniyle gittiğini biliyoruz, kim evladının gitmesini ister? Biz bir çözüm projesi geliştirdik, netleşmeyen yanları olabilir, Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin, halkların bu projenin eksik yanlarını tamamlaması, bir cevap vermesi gerekiyor, verilmezse ben oğlumu tutamam. Eğer biz beş milyon, on milyon kişi barış istesek, inanın evlatlarımız ne askere gider, ne de dağa gider...